

Cédulák XXII.

– hiába félsz – nem menekülsz! Sorsod elől hová is rohannál? A halál kilovagolt Perzsiából, és az előle fejvesztve vágató királyt nevetve üdvözölte: éppen csak el nem késtél találkozásonkról, derék halandó!

– ritka vendég, vajon mit hoz, jót-rosszab-
bat? Fényes, fekete gombszemével nyugodtan néz körül, az erkély virágcserepei közül egyiket már korábban kiválaszthatta, talán járt itt előbb is, most odaszáll, hegyes csőrével kicsipkedi a magokat. A cinege a faágról harsog riadtan, de esze ágában nincs közelebb jönni – az éjfele-
te rigó megelőzte az etetőnél. A gerlepárt nem zavarja a rigó, kétszer akkorák, mint ő. A mada-
raknál rend van, aki nagyobb, erősebb – elver-
né a gyengét, ha az nem tudná helyét. Amint a
gerlepár is könnyörtelenül elzavarja szárnyát rázó,
de már felnőttek ítélt fiókáját – ez az ő etetőjük,
keressen magának másutt helyet. Lehet, a béke
jelképe a galamb, de közelről nem demokrata, a
megengedő módot nem ismeri.

– Európa mulat. A főtér méretű óriási dalcsar-
nok pazar fényárban, a csilivili színpadon angol
beszédű népi együttes ropja torkaszakadtá-
ból az ukrán guggolást, mindenki tombol, üvölt,
szelfizik. Kijevben nincs háború, ide nem lőnek,
mindenki él, az egetverő korrupciót eltakarják a
mennyezetre vetített hatalmas, mennyei csiga-
házak, végre megjött az ünnepi vásárterembe
Amerika! A Titanic zenészei addig játszottak a
parancsnoki hídon, míg csak derékig nem ért a
víz. Akkor már nagyon fáztak, és a tengervíz is
beúszott a dobok gyomrába, a vonók vége vizes
lett, majd a zongorabillentyűk között is felbugyo-
gott a tenger... A zenészeket egyszeriben elmos-
ta egy hullám. Az utasok ész nélkül menekültek,
a zenekar hiánya nem tűnt föl senkinek, nem is
jutott volna nekik hely a mentőcsónakokban.

– veszendőkre unt szívünk. Megjegyezni, ki-
ejteni, legfőként értelmezni nehéz szavak. Ha

a szív elfordult már, ha a szív megunta már az
örökös erőfeszítést, a nem szűnő aggodást és
fáradozást – ügyük elveszett. Veszendőbe ment
minden, amiért éltek – hányszor zuhant ez ele-
inkre és mai köznapokon társainkra... Aztán új
nap virradt, és éltek-haltak tovább. Veszendőkre
unt szívünk hiába fáj, az életparancs kötelez. El-
futhatsz, de mint gyökerétől tépett gally, sodor a
szél. Ami vagy, amivé lettél, ideköt. Másutt élni –
másnak kell lenned, ha tudsz!

– öreg orvos mesél a hálapénzről. A Petri kli-
nikán szigorú szabály volt ennek tilalma, pénz
semmiképpen! Egyszer nehéz műtétet végzett
egy kispapon, sikerrel. Hetekkel később a beteg
felépült, és az elbocsátó papírok átvétele után
eljött elköszönni az orvosához. Hozott egy cso-
magot. Az orvos tiltakozott, a pap ragaszkodott
az ajándékozáshoz. Az orvos végül belenézett a
csomagba, és látta, egy könyv. Elfogadta. Mind-
ketten megkönnyebbültek. Otthon megnézte a
könyvet, szentek életéről szólt, sok képpel. Elju-
tott a végére, és az utolsó oldalon szép kalligra-
fikus betűkkel a szöveg: Első miséd alkalmából,
szeretettel – G és J. Kiírva a nevek. A közönség-
nek nagyon tetszik az anekdota, nevetnek. Én
is. Este eszembe jut a történet, és egyszeriben
megértem, miért mondta a doktor, azóta is szé-
gyelli magát, mert elfogadta. Igaza volt, bár ár-
tatlan maradt, csak a korszak vezetőinek kellett
volna fejét sunyva pirulni az országos szegény-
ség miatt.

– „Most, amikor sötétedni kezd a drága táj fö-
lött, mely második hazám volt, s melynek földrajzi
neve Európa: behunyom szemem, hogy jobban
lássam egy pillanatra, s nem akarom elhinni, hogy
ez a búcsú.” Márai Sándor írja ezt 1939 novem-
berében, amikor néhány újságíróval, íróval kiad-
ják az 1939 című kötetet, két hónappal a világhá-
ború kezdetét jelentő, a lengyelek elleni német tá-
madás után. Drága táj, második hazám – mondja

Európára, alig két évtizeddel a Nagy Háború és Trianon után... Manapság még abban sem lehetünk biztosak, hogy észrevennénk a következő kezdetét. A legutóbbi „zsarolóvírus-járvány” után fura érzéssel hallgattam a katonai szakértőt, aki a világméretű kibertámadás főpróbájáról beszélt... Miközben nyári szél fúj zöld lombokat, az utcákon szerelmes fiatalok járnak összebújva, gyönyörű arcával fordul felénk az élet.

– akkoriban úgy olvastuk az újságot, mint a kártyás – sorról sorra. Ezt többször elismételte, és kissé az újságra hajolva meg is mutatta. A kártyás a kiosztott lapjainak csak felső csücskét nézte meg, éppen hogy... Majd rögtön összecsuksa. Az újságot is így olvasták Zoli bácsiék még az '50-es években. Onnan tudta meg, leváltják, vagy maradhat még a posztján. Pedig csak egy alföldi falu párttitkára volt, nem országos hatalmas. De a megmaradásnak ára volt, a feltétlen igazodás parancsa. Rút diktatúra, embertelen. Ma ehhez képest mindent a szabadság ural Európában. A fiataloknak ez is kevés, az öregeknek az, ami van, már-már szabadosság, anarchia. Mit tettek le ezek az asztalra, kérdik. Semmit, de nem is kell. Ők jövőnk drága örökösei, reszketünk értük. Csak maradjanak velünk, fohászunk. De nem maradnak, ha minden jól alakul, mi megyünk el előbb... Vagy csak itt hagynak bennünket, tanárok, diákok elmennek több pénzért mosogatni Londonba.

– Kádár János hosszúra nyúlt országglása alatt tilalmas volt kimondani: az íreknél bizony vallásháború dúl, hívők ütköznek egészen modern fegyverekkel. Akkoriban az osztályharc elmélete mindent vitt, ezzel magyaráztuk (vagy inkább semmivel), hogy katolikusok és protestánsok az üdvösségre kacsintva halomra gyilkolják egymást. A helyzet olyan nagyon mára sem változott, Samuel Huntington Civilizációk összecsapása c. elméletét ma sem fogadták be a véleményformáló európai guruk... Fájdalom. Most arról olvasok, némelyek szerint Európában az iszlám vallásháborút folytat, amit mi rég elvesztett felszereléssel fogadunk, mint ami nem is rólunk szól, legfőként nem a bőrünkre megy. Pedig ez a jelenkori háború látványosan zajlik már a női öltözködésben is, ahol az európaiak szintúgy hátrálnak. Sorsunk irányítói úgy vélik, a kereszténységről lemondani érdektelen, a vallás afféle középkori ízé, ma

már babonáság. Igaz, mondjuk mi jelentéktelenek, kultúránkat őrzi, de se baj, legyintenek erre a döntéshozók: máris megvagyunk nélküle...

– megint egyszer ránk szakad a pünkösöd – mi tudatlanul, készületlen. Hétfőn majd egy sereg városi álldogál tanácstalanul a bezárt boltok előtt, mert halvány fogalma sincs, miért a zárvatartás. Az ünnepről se tud. Megdöbbsentem, amikor Antall József bejelentette, indokolta. Keresztény ünnep, amely a legtöbb nyugati országban piros betűs nap, századoktól fogva. Mi már akkor majd fél évszázada vallástalan országban éltünk, mint '45 után szüleink is. Nem lelkiismereti ügy volt az istenhit, nagyon sokaknak egzisztenciális. Ha templomban esküdött tanár, hivatalnok, valamilyen főnök, akinek az előmenetelébe beleszóllhatott az állam, a párt – jaj neki! Ez a '80-as évek végére változott, enyhült, de addig! Ki hallott közülnk „a szentlélek kiáradásáról”? A szege-di Somogyi-könyvtár új épületének átadásakor, '84-ben a megyei első titkár még azon akadt ki, hogy a felső emeleti olvasóterem ablakai a Fogadalmi templomra néznek. A keresztre! Ő szíve szerint tükörablakokat tett volna. Korom belügyminiszter a tudomány és a vallás egymást kizáró ellentétéről beszélt az olvasóterem ablakainál... Innen jöttünk. Vigyázó szemünk tárgya, a művelt Nyugat mára semleges, magától lett vallástalan.

– régi papír, fiók mélyén, meg se nézné, de a keze már széthajtotta – elbocsátó végzés. Nem „szép üzenet”. Háromhavi bért kapott búcsúzóul, 60 ezer forint, szevasz. Eddig nagy legény voltál, ezt éld túl! Bement érte, átvette, éjszaka nem aludt. Aki átadta, mintha somolygott volna. Jól jött, mert különben még elbőgi magát. Később egyszer találkoztak a piacon, amikor ezt fölemlítette, az asszony sírni kezdett, még hogy ő! Sokáig szégyenkezett szavaiért. Azután beállt a sorba, nem a szőnyeg szélére, alá, ha van ilyen... Életben maradt – talpasokra szükség van minden időben. Becsuksa a fiókot, nem érzett haragot, se önsajnálatot. Így kellett történnie, hogy oda kerüljön a többi közé. Még elhitte volna, milyen sokra hivatott. Utóbb értette meg – mi dolga a világban.

– 1953. március 5-én meghalt a nagy Szovjetunió örök vezére, az újszegedi elemi iskola 6. osztálya pedig egy teljes órát álldogált a padok között a hír hallatán, tanárunk nem mert bennün-

ket leültetni. Félt szegény, nehogy baja legyen abból, hogy mi ülünk, a többi osztályban meg még állva gyászolnak. Sokan sírtak is közülünk, mi lesz velünk, a világgal, néhányan meg csak zavartan álltunk, egyáltalán nem volt sírhatnánkunk. Számtanból (így nevezték akkoriban a matekot) bukásra álltam, este az ágyban heteken keresztül fohászokodtam, ne húzzanak meg. Ezért-e, de az angyal megszánt, átengedtek. Változatlan csüggedés uralta kedélyemet, szünetben egy tanár rám szólt, igaz, mosolyogva, szerinte a tízórás zsíros kenyere több, mint a napi 25 dekás fejadag. Nem találtam viccesnek... Elmúlt a nyár, ősszel másik lakásba költöztünk, sokkal ember-szabásúbb volt, ugyan nem volt meleg víz, de az korábban sem, és akadtak egyéb hiányok is... Az iskolában új magyartanárt kaptunk Bukovitz Antal személyében. Jóval később valaki elmondta, büntetésből helyzeték az általános iskolába a francia kultúra kitűnő ismerőjét, aki tolmácsként dolgozott a trianoni nemzetközi határkijelölő bizottság mellett. Erről egy óráközi szünetben néhányunk előtt tett is egy keserű megjegyzést, akkor nem értettem a tartalmát, csak mögötte a fájdalmát. Vékony, ősz hajú, bajuszos ember volt, nyakkendőt viselt – amikor a nyakkendő „idegen a proletároktól”, ezért az egyetem számos oktatója akkoriban piszkos inget, micisapkát hordott, ez utóbbi fejfedőt V. I. Uljanov és az uralkodó munkásosztály viselete nyomán... Bukovitz tanár úr továbbra is beszélt velem a szünetekben, az udvaron vastag sálát hordott, a zakójába hajtva. Nemigen mertem megszólalni, csak valami féleszű vigyorgással jeleztem az örömöm, hogy megtisztel a figyelmével – egy láthatóan kivételes ember szól hozzám, nem bánt, nem feleltet, ha tudnék, beszélgetnék. A tanév végén eltűnt az iskolából, velünk nem közöltek semmit, rendez állapotunk volt a közéleti tudatlanság. Én nem felejtettem el azóta sem, olyan rendkívüli élmény volt számomra, valaki embernek nézett, gyerekként.

– fúj a szél, zúgnak a fák, a tengelicek egykedvűen csipegetnek az etetőn, a nap bágyadt, nyáridő. Mint döntés előtt, még nem dörrent a lövés – várakozunk. Jövönk talán még nyitott, alakulhat kedvezően, megússzuk ismét? A tőrékeny, színes madarak nyugodtak, sok a virág, a lombok között nem ólálkodik a sötét, béke van. A

hírek persze szokottan ijesztők, de oda se neki! Túléljük ezt is, mint eddig. A fák zúgása talán árulkodó lehetne, ha értenénk szavuk. Senki nem mond mást – várunk hát tovább. Még minden lehet, nem dőlt el semmi. Különben tudnánk?

– kicserélhetők vagyunk, mondta bölcseleln, s mert nem kapott választ, megismételte: cserélhetők vagyunk. Ketten ültek az autóban, hosszú közös út állt még előttük, ha nem is tudtak róla. G. vezetett, először voltak együtt, most mentek vissza a városba. Rondán esett az eső, pedig május vége volt. Az asszony utóbb elárulta, rövid kalandra számított, azután mindketten mennek tovább. Nem így történt. De a cserélhetőség sem bizonyult igaznak. G. pótolhatatlan lett számára, és idővel egyre összébb kerültek... Szíve szerint vele lett volna éjjel-nappal, minden pillanatban. Dehogyan volt cserélhető, éppen nem. Különben mindenütt ezt látta, még alig esküdtek, már szétváltak, a gyerek apja ugyan papíron ez, de vér szerint nem, és bár a mondás szerint anya csak egy van – a valóságban több. Mindez onnan, hogy Arany és Babits is úgy tekintett majdani távozására, ha már nem lesznek e földi téren: majd teremt az Úr másokat, ha netán hiányozna bárki is. Tévedhettek, de talán a szívükben ők is érezték... Kosztolányi a Halotti beszédben gyönyörűen ír: „Ilyen az ember. Egyedüli példány. / Nem élt belőle több és most sem él, s mint fán se nő egyforma két levél, / a nagy időn se lesz hozzá hasonló.” Többünk érkezik s távozik is egyedül, egy darabig feledhetetlen.

– virágaink fölfoghatatlan szépségéért, ártatlan gyermekeink mosolyáért, a szűnhetetlenül munkálkodókért, a jóakaratókért, az örökös reménykedőkért, a kövek közt csobogó eleven forrásért, tudatlanságunkért, özvegyek szenvedéséért, sötétedő félelmeinkért – kegyelmezzenekünk, ha lehet! Hallgasd meg fohászunk, ha nem cselekszünk is ígéretünk szerint! Nyomorúságunkat lásd, ne a kevélyek dölyfös hatalmát. A szegényeket, akik mindig lesznek, a fájdalomukat életem át hordozókat, akik szólni sem tudnak Hozzád, mert nem találják a szavakat. Azokért segíts, Uram, akik még ártatlanok!

– „Szólni szeretnél / – ne fáraszd már magad, szépen feledd el, // légy már legenda, / szelíd, világító, okos fejjel – // [...] Fellegeken lépsz, rezgő fényben, rezedák illatában.” Dsida meny-

nyire ismerte a sok, holdkórral elátkozottat! Tudta, mi fáj, ha olykor úgy hozza sorsod – szíved szerint akár a föld alá bújnál a kudarctól, de már fölléptél, a szószékről várják szavad. Csöndben megbújni, őrizni emlékét tegnapi vidám magadnak, nem cipelni semmi fájdalmat értük, messze leszel már hamar, aggódjon más. Elgyászolhatnád végre fájdalmad, mint normális sorstársaid – de te mindig nekik játszottál! Nem adatott számodra más – csak e rongyos küldetés. A hívás,

mit nem is hallottál, de szögre akasztani képtelen vagy. Bár ha elengednéd, s jól kisírtan – „művelni kertjeinket” mily szépen hangzik. De áldással vert szívednek kell még a szerep, miközben, mint Jónás a cethalban, menekülnél is a parancs elől. Boldog sokaság, nem kínálja ütésre magát, csak dolgát teszi, léptei sorjáznak egymás után – itt járt, mint milliók. Majd emlékeznek rólad? Dadákat is elfelejtik, nemhogy szavad! Mégis szólnod kell, költő!

Mese a zöld disznóról

Vakvarjúcska